

Etelä-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2021

Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu,
Etelä-Savon maakunnan yhteistyöryhmän hyväksyntä 26.2.2021

**Etelä-Savon
maakuntaliitto**

Julkaisutiedot

Julkaisija:

Etelä-Savon maakuntaliitto
Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli
email kirjaamo@esavo.fi

Kotisivu:

www.esavo.fi

Julkaisu:

Etelä-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2021
Julkaisusarjan numero [xx:xxxx]
ISBN [xxx-xxx-xxxx-xx-x] (PDF)
ISSN 1455-2930 [xxxx-xxxx]
Mikkeli 2021

Sisällysluettelo

1. Toimeenpanosuunnitelma täsmentää selviytymissuunnitelmassa esitettyjä tarpeita talouden elvytykseen, uudistumiseen ja kasvuun	1
1.1 Tausta	1
1.2 Alueelliset selviytymissuunnitelmat osana toimeenpanosuunnitelmia	1
2. Valmistelu laajassa yhteistyössä	2
3. Maakunnan tila ja näkymät	4
4. Selviytymissuunnitelmaa täsmentävät toimenpidekokonaisuudet ja toimenpiteet 2021-2022	9
4.1 Suorat yritystuet, elinkeinoelämän uusiutuminen ja kasvu Etelä-Savossa 10	
4.2 Digitaalisuuden laaja-alainen edistäminen	11
4.3 Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian painopisteet	11
4.4 Energia, vähähiiliset ja vihreät ratkaisut, uusiutuvat energialähteet.....	12
4.5 Hyvä ympäristö ja Ihmisten hyvinvointi	12
4.6 Matkailu	13
4.7 Hyvä fyysinen ja digitaalinen saavutettavuus	13
4.8 Mikkelin kaupungin ekosysteemisopimus	14

Liite Etelä-Savon alueellinen korona-selviytymissuunnitelma

1. Toimeenpanosuunnitelma täsmentää selviytymissuunnitelmassa esitettyjä tarpeita talouden elvytykseen, uudistumiseen ja kasvuun

1.1 Tausta

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on kirjeellään 21.12.2020 pyytänyt maakuntia valmistelemaan vuotta 2021 koskevat maakuntaohjelmien toimeenpanosuunnitelmat vuoden 2021 alussa. Nykyiset toimeenpanosuunnitelmat koskevat vuosia 2019-2020. Rakenerahastokauden 2014-2020 rahoituskehyksiin suunniteltu lisäys REACT-EU -rahoitus ajoittuu vuosille 2021-2022 (rahoituksen hankkeita mahdollista toteuttaa myös 2023). REACT-EU -rahoitusta koskeva rakenerahasto-ohjelman muutos tulee valtioneuvoston hyväksyttäväksi tammikuussa 2021. Lisärahoitusta esitetään budjetoitavaksi lisätalousarvioon vuoden 2021 alussa. ALKE-asetuksen 12 §:n mukaan toimeenpanosuunnitelmaan liittyy rahoitussuunnitelma, joka sisältää arviot mm. alueen päätettävissä olevasta kansallisen ja EU:n rakenerahastovarojen alueellisen suunnitelman rahoituksesta sekä niitä vastaavista valtion varoista sekä arviot kuntien ja muiden julkisyhteisöjen rahoitusosuuksista. EU:n ja sitä vastaavan valtion vastinrahan arviot tehdään hallintoviranomaisen antaman rahoituskehysten puitteissa.

1.2 Alueelliset selviytymissuunnitelmat osana toimeenpanosuunnitelmia

Koronakriisin taloudellisten vaikutusten jälkihoidon ja jälleenrakennuksen alueellisten toimien kokoamiseksi laadittiin syksyllä 2020 maakuntien liittojen johdolla alueelliset selviytymissuunnitelmat. Suunnitelmat sisältävät aluekohtaiset nopean palautumisen painopisteet ja toimenpiteet sekä valinnat uuden kasvun käynnistämiseksi. Tavoitteena on osaamiseen ja innovaatioihin perustuva elinkeinoelämän uudistuminen sekä kansainvälistyminen. Toimenpiteiden tulee vauhdittaa digitalisaatiota ja tukea hiilineutraalin sekä kestäväen yhteiskunnan rakentamista. Lisäksi julkiset hankinnat ovat elvytyksen kannalta keskeisiä. Suunnitelmat kattavat vähintään vuodet 2020-2021. Valtioneuvosto osoitti syksyllä 2020 selviytymissuunnitelmien toteuttamiseen noin 106 miljoonaa euroa. Rahoitus tulee Suomen Kestävää kasvua ja työtä -rakenerahasto-ohjelmasta sekä alueiden kestäväen kasvun ja elinvoiman ja pk-yritysten kehittämishankkeiden tukemisen määrärahoista. Alueelliset selviytymissuunnitelmat olivat ehto rahoituksen saamiseksi. Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman laatimisen yhteydessä selviytymissuunnitelmat tulee tarvittaessa päivittää. Maakunnat voivat sisällyttää selviytymissuunnitelmat maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmaan tai vaihtoehtoisesti liittää ne toimeenpanosuunnitelman liitteeksi.

2. Valmistelu laajassa yhteistyössä

Etelä-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma on laadittu laajassa yhteistyössä kuntien, kaupunkien, elinkeinojärjestöjen, yritysten, elinkeinoyhtiöiden, valtion viranomaisten ja koulutus- sekä alueen TKI-toimijoiden kanssa. Etelä-Savon kaupunkien (Mikkeli, Savonlinna ja Pieksämäki) ja kuntien kanssa asiaa on valmisteltu kunnallisasiainyhtymässä. Lisäksi toimeenpanosuunnitelmaa on käsitelty muilla keskeisillä maakuntaliiton ja sidosryhmien foorumeilla (mm. TKI-toimijoiden hankefoorumeissa, jossa edustettuina mukana on ollut alueen oppilaitoksia, elinkeinotoimijoita ja TKI-organisaatioita). Valmistelun erityisen nopean aikataulun vuoksi maakunnassa päädyttiin tekemään myös alueen toimijoille digitaalinen sidosryhmäkysely, jonka avulla selvitettiin laajasti alueen toimijoiden näkemyksiä keskeisistä kehittämisen toimenpidekokonaisuuksista ja toimenpiteistä vuosina 2021-2022. Kysely toteutettiin tammikuun lopussa webropol-kyselynä.

Maakuntahallitus (MKH) ja maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö (MYRS) ovat käsitelleet ja hyväksyneet suunnitelmaluonnoksen helmikuun kokouksissaan. Maakunnan yhteistyöryhmä (MYR) on käsitellyt ja hyväksynyt Etelä-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2021 kokouksessaan 26.2.2021. Alueen tilannekuvaa ja lähitulevaisuuden näkymiä on valmisteltu hyödyntäen maakunnan yleistä aluekehityksen ennakointia ja yhdistäen valmistelua mahdollisuuksien mukaan ALKE-keskustelujen edellyttämään tilannekuvatyöhön sekä ELY-keskuksen alueellisten kehitysnäkymien valmisteluun.

Valmistelu nivoutuu käynnissä olevaan uuden maakuntaohjelman laatimiseen vuoden 2021 aikana. Etelä-Savon maakuntastrategian kärjet ovat metsä, vesi, ruoka – rikkaat luonnonvarat ja ainutlaatuiset luontoarvot sekä edellä mainittuihin asioihin liittyvä erityisosaaminen ja menestyvät yritykset. Näissä Etelä-Savolla on selvä suhteellinen kilpailuetu Suomessa, Euroopassa ja maailmalla. Etelä-Savon uusi maakuntaohjelma kokoaa toimia, joilla strategian kärkivalinnoista (ml. älykkään erikoistumisen strategiasta) saataisiin kestäväällä tavalla enemmän hyvinvointia ja toimeentuloa. Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman - ja samalla korona-selviytymissuunnitelman - sisällöt on jäsennetty vuonna 2021 laadittavan maakuntaohjelman painopisteitä ennakoiden seuraavasti: - Hyvinvoivat ihmiset ja hyvä ympäristö - Uudistuvat elinkeinot ja kasvua luova älykäs erikoistuminen - Hyvä fyysinen ja digitaalinen saavutettavuus – Tuloksellinen oma tekeminen ja yhteistyö (selviytymissuunnitelmassa otsakkeena: Aktiivinen osallisuus, tuloksellinen yhteistyö, maakunnan hyvä näkyvyys ja vetovoima). Toimeenpanosuunnitelman painotukset ja sisältö tukevat valtioneuvoston ALKE-päätöksen linjauksia sekä tämentävät Etelä-Savon alueen korona-selviytymissuunnitelman sisällöille esitettyjä tarpeita ja tavoitteita.

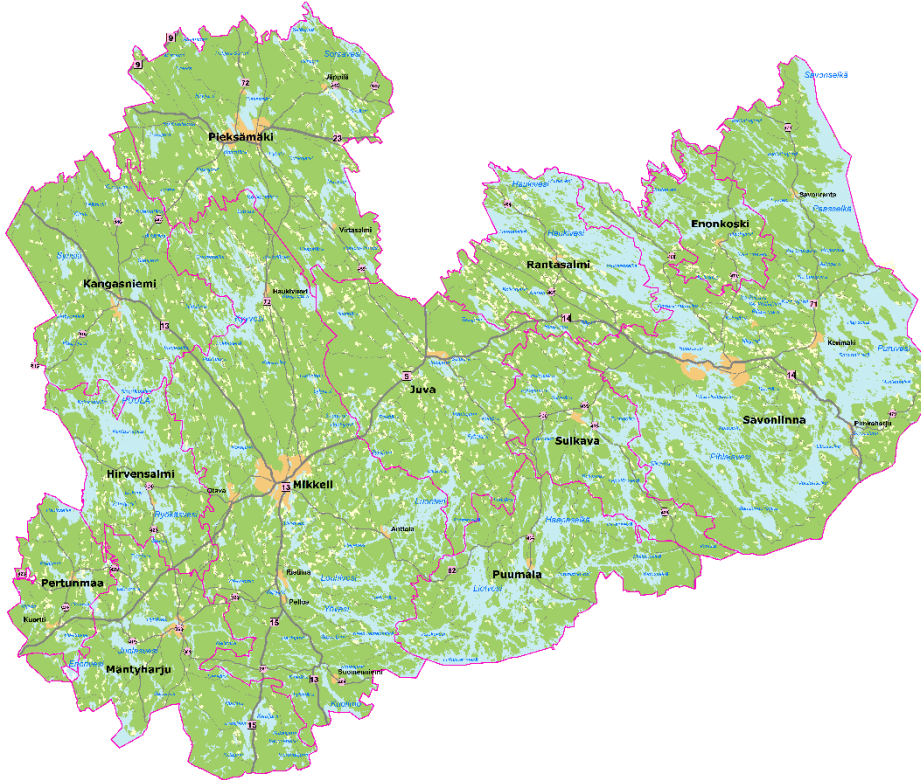
Samanaikaisesti vuoden 2021 alussa Maakuntaliitot ja ELY-keskukset osallistuvat TEM:n johdolla alueilla ns. oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF, Just Transition Fund) käyttöön liittyvän alueellisten toimintasuunnitelmien laatimiseen. ELY-keskukset valmistelevat alkuvuonna 2021 alueelliset maaseutuohjelmat (kokoavat alueellista näkemystä) osana EU:n maaseudun kehittämissuunnitelman valmistelua (CAP27). Lisäksi vuonna 2021 valmistellaan TEMin johdolla yhteistyössä alueiden kanssa EU:n rakennerahasto-ohjelmakausi 2021-2027. Etelä-Savon alueellinen korona-selviytymissuunnitelma (MYR hyväksynyt 30.9.2020) on liitteenä tässä asiakirjassa.

Toimeenpanosuunnitelmassa täsmennettyjen toimenpidekokonaisuuksien/toimenpiteiden mahdollisina rahoituslähteinä voivat olla nykyisen ohjelmakauden 2014-2020 rahoitusmahdollisuudet EAKR- ja ESR-toimintalinjoittain, TEMin Etelä-Savon alueelle myöntämän kansallisen rahoituksen käyttäminen koronaselvitymissuunnitelman mukaisiin toimenpiteisiin ja REACT-EU lisärahoituksen hyödyntämismahdollisuudet alueella sekä soveltuvin osin maaseutuohjelman rahoitus. Seuraavassa kuvassa esitellään Etelä-Savon maakunnan strategian tavoitteet 2030 ja tavoitteita tukevat painopisteet.

Kuva. Etelä-Savon maakunnan strategiset tavoitteet 2030 ja tavoitteita tukevat painopisteet.

3. Maakunnan tila ja näkymät

Kuva 1. Etelä-Savon maakunta 1.1.2021

Etelä-Savon kartta uusiutui 1.1.2021, kun Joroisten ja Heinäveden kunnat siirtyivät Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntiin. Vuoden 2021 alusta alkaen Etelä-Savon maakunnan muodostavat 12 kuntaa ja niiden 132 726 asukasta. Väestön väheneminen vuonna 2020 ei Etelä-Savossa ollut aivan niin suurta kuin edeltävinä vuosina, mutta Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan sekä luonnollinen väestönmuutos (-1306) että kokonaisnettomuutto (-405) olivat negatiivisia. Muuttotappio vuonna 2020 oli kuitenkin huomattavasti edellisvuosia pienempi, ja esimerkiksi Savonlinnan seutukunta oli muuttovoittoinen (+48). Maakunta on Suomen ikääntynein ja nuorten ikäluokat ovat pienet. Alue on kuitenkin kausittain voimakkaasti kasvava: monipaikkaisesti asuvat ja esimerkiksi vapaa-ajanasunnoillaan aikaa viettävät ja työskentelevät ihmiset eivät näy väestötilastoissa tai vaikkapa sote-palveluiden mitoituksessa.

Etelä-Savo oli ennen koronapandemiaa välttynyt suuremmilta talouden shokeilta mm. monipuolisen elinkeinorakenteensa ja pk-yritysvaltaisuuksensa vuoksi. Yritysten osalta koronaepidemia iski odotetusti pahimmin keväällä 2020 rajoitusten myötä palvelualoille,

mutta niidenkin osalta tilanne parani syksyä kohden. Yleinen toimialariippumaton liikevaihdon suhdannekehitys oli koko maan kehityksestä poiketen Etelä-Savossa laskussa jo ennen laajemman koronaepidemian puhkeamista. Koronan ensimmäisen aallon aikaiset liikevaihdon suhdannetiedot (Tilastokeskus / Toimiala online, 30.9.2020 saakka) osoittavat, että talouden sukellus Etelä-Savossa ei ollut aivan niin syvä kuin muualla maassa. Päinvastoin koronavuoden 2020 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana Etelä-Savossa saatiin kurottua hieman muun maan liikevaihdon suhdannekehitystä kiinni.

Etelä-Savon ELY-keskuksen tietojen mukaan myös lomautettujen suhteellinen osuus on korona-aikana Etelä-Savossa ollut pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Viimeisimmät, joulukuun 2020 tiedot näyttävät, että lomautusten määrässä oli vuodenvaihteessa piikki. Lomautettujen määrä oli 1500, eli yli kaksinkertainen vuodentakaiseen nähden. Noin puolet kasvusta selittyy sillä, että juuri vuodenvaihteeseen ajoittui paljon muutaman päivän lomautuksia, ja tilanne on parantunut sen jälkeen. Vuodenvaihteessa Etelä-Savossa oli 8 133 työtöntä työnhakijaa (13,2 % työvoimasta), mikä oli 1500 henkilöä ja 22 prosenttia enemmän kuin vuosi aiemmin.

Syksyn 2020 PK-yritysbarometrin mukaan epävarmuus Etelä-Savon yrityksissä kasvoi koronavuonna, mutta laajaa konkurssiaaltoa ei ole kuitenkaan odotettavissa. Maakunnan yritysten näkymät myös heikentyivät alkuvuodesta 2020 muuta maata vähemmän, ja yritykset suhtautuivat syksyllä tulevaisuuteen luottavaisemmin kuin koko maan yritykset keskimäärin. Nykyisestä työvoimasta aiotaan pitää kiinni, mutta työvoiman lisäykset ovat vähissä.

ELY-keskuksen käsittelyssä oli vuonna 2020 ennätysmäärä yritysten rahoitushakemuksia. PK-yrityksille suunnatulla koronarahoituksella arvioidaan myötävaikutetun yli 2000 eteläsavolaisen työpaikan säilymiseen sekä yli 700 yrityksen selviytymiseen äkillisen kriisin yli. Kehittämisen- ja investointirahoituksella myötävaikutettiin arviolta noin 48 miljoonan euron kehittämisen- ja investointien käynnistymiseen, noin 370 uuden työpaikan syntymiseen ja yli 50 miljoonan euron uuden liikevaihdon syntymiseen. Lisäksi rahoituksella on arvioitu saatavan noin 34 miljoonan euron lisäys vientiin. Eteläsavolaiset yritykset myös luottavat tulevaan, kysynnän myönteiseen kehittymiseen ja liiketoiminnan kasvuun. Vuonna 2020 rahoitetut yritysten kehittämishankkeet olivat aiempaa vuosia suurempia. Myös uusia hakemuksia on vireillä ennätysellisen paljon.

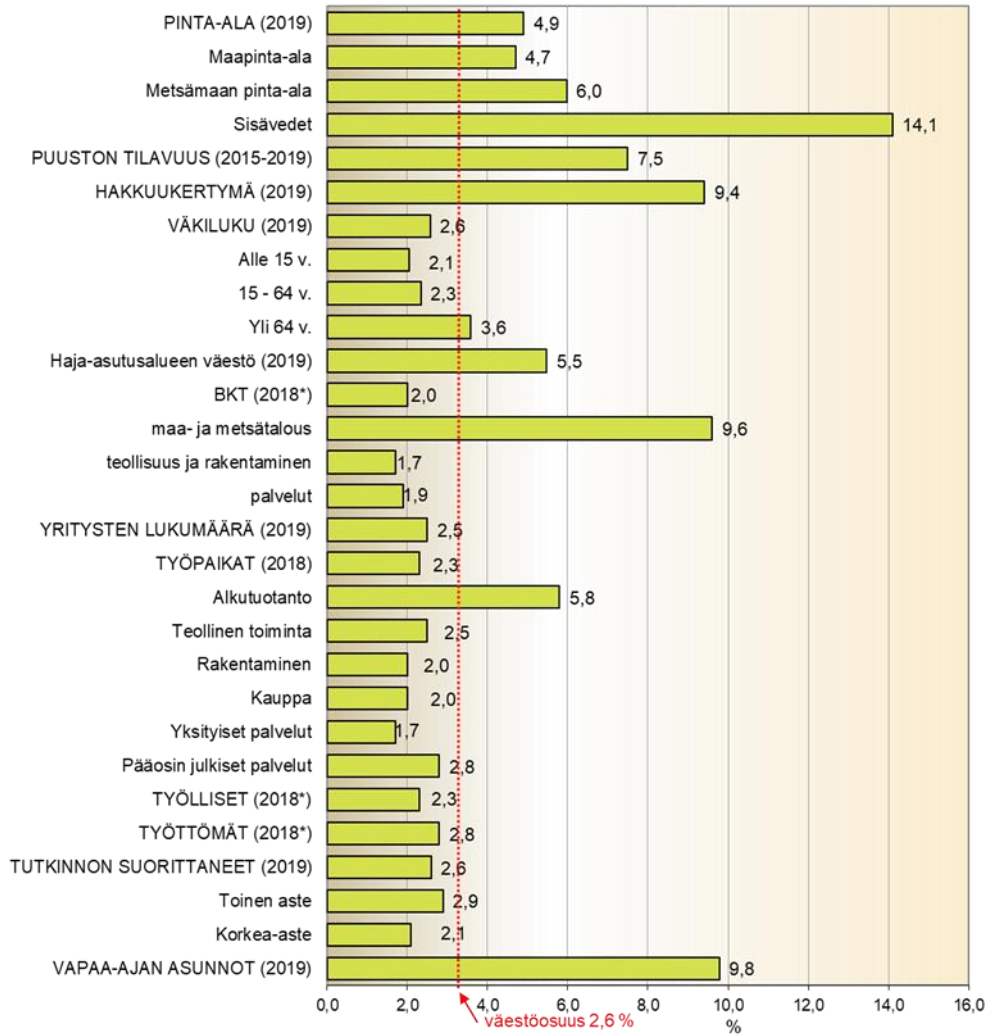
Etelä-Savossa koronaepidemia ei ole aiheuttanut aluetalouteen suurta shokkia. Tilanne ei kuitenkaan missään nimessä ole hyvä, sillä lukuisat yksittäiset yritykset sekä tietenkin myös yksityiset henkilöt ovat kärsineet vaikeasta tilanteesta. Pandemian taloudellisten vaikutusten lisäksi myös väestön terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset, usein viiveellä tulevat, on muistettava ottaa huomioon. Lisäksi Etelä-Savon aluetalouden kehitykselle on ominaista, että talouden taantumaa mennään muun maan perässä ja samoin talous lähtee kasvukäyrälle jälkijunassa.

Palvelualat (mukaan lukien matkailu) ovat maakunnan suurin työllistäjä, joissa jopa yli kaksi kolmesta työllisestä toimii. Jalostuksen toimialoilla työskentelee vajaa neljännes ja alkutuotannossa vajaa kymmenes työllisistä. Työpaikkoja maakunnasta on vähentynyt vuosina 2008–2018 yli 6000 kappaletta tasaisesti eri toimialoilta. Taustalla on mm. elinkeinoelämän rakennemuutos ja digitalisoituminen. Etelä-Savossa yrittäjien osuus työllisistä on maan toiseksi korkein. Sen sijaan kasvuyritysten määrä on vähäinen ja TKI-

resurssit niukkoja. Uudistuminen markkinoiden kautta on vähäisempää, koska paikallinen kilpailu on pientä. Yritykset, jotka toimivat uusilla markkinoilla ja tarvitsevat tukea kasvuun joutuvat hakemaan kumppaneita kauempaa. Yritystoiminnan jatkajien vähäisyys on myös haaste: omistajanvaihdoksissa on jatkuva tekemisen paikka.

Väestön koulutustaso on ikärakenteen vuoksi hieman koko maan keskiarvoa matalampi. Harvaan, mutta kauttaaltaan asuttu maakunta asettaa haasteita oppilaitosverkoston ylläpitämiselle. Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen edellytys Etelä-Savon strategisten kärkien ja niihin liittyvien osaamiskeskittymien ja kehittämisalustojen näkökulmasta. Metsään, ruokaan ja veteen liittyvät kilpailuedut luonnonvaratalouden ja luontoarvojen näkökulmasta ovat kiistattomia. Maakunnassa on tehty pitkäaikaisia panostuksia strategisissa teemoissa Metsä-Ruoka-Vesi sekä älykkäässä erikoistumisessa, kestävässä osaamis- ja innovaatioperustaisessa uuden liiketoiminnan luomisessa ja olemassa olevien yritysten liiketoiminnan kehittämisessä ja kansainvälistämisessä. Merkittäviä tulevaisuuden liiketoimintamahdollisuuksia maakunnassa nähdään olevan vihreässä, sinisessä ja digitaalisessa liiketoiminnassa sekä matkailussa. Seuraavassa kuviossa 2 on kuvattu Etelä-Savon maakuntaprofiili (alueen erityispiirteet) ja taulukossa on kuvattuna Etelä-Savon muuttoliikkeen ja väestön muutos, alueen kilpailukyky, talouden tasapaino, työllisyys ja osaamisen kehitys vuosina 2006-2020.

ETELÄ-SAVON MAAKUNTAPROFIILI
(Osuus koko maasta, %)

Kuva 2. Etelä-Savon maakuntaprofiili (Huom! Heinäveden ja Joroisten kunnat mukana profiilissa)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. MUUTTOLIIKE JA VÄESTÖ															
Väestö	150 471	149 032	147 892	146 979	146 166	145 353	144 393	143 638	142 746	141 621	140 422	138 822	136 474	134 314	
Nettomuutto, henkilöä	-348	-846	-455	-151	-76	-162	-114	-13	-12	-132	-192	-609	-1 188	-986	
Nettomuutto, osuus väestöstä, %	-0,23	-0,56	-0,31	-0,10	-0,05	-0,11	-0,08	-0,01	-0,01	-0,09	-0,14	-0,43	-0,86	-0,72	
Nuorten 20-34-v nettomuutto, %	-2,85	-3,71	-2,70	-1,36	-1,21	-1,10	-2,01	-1,11	-1,27	-1,50	-1,82	-2,49	-5,19	-4,57	
Luonnoll väestönkasvu, henkilöä	-583	-565	-685	-732	-742	-639	-842	-757	-846	-988	-1 016	-1 021	-1 186	-1 166	
Luonnoll väestönkasvu, % väestöstä	-0,39	-0,38	-0,46	-0,49	-0,50	-0,44	-0,58	-0,52	-0,59	-0,69	-0,72	-0,73	-0,85	-0,85	
Vanhushuoltosuhte (yli 65-v/15-64-v), %	34,0	34,4	35,2	35,9	37,1	38,7	40,7	42,6	44,4	46,2	47,9	50,0	52,2	54,5	
2. KILPAILUKYKY *)															
BKT/asukas (€)	23 031	25 759	25 643	24 104	25 365	26 739	27 906	28 440	29 759	29 537	30 657	31 410	32 665		
BKT/asukas, indeksi Suomi=100	70,1	72,8	70,1	70,8	72,3	72,8	75,2	75,7	78,6	76,6	77,5	76,6	77,1		
Liikevaihto (yritysten), milj. €	4 795	5 089	5 324	4 497	4 670	5 120	5 200								
Liikevaihto (yritysten), milj. € (**)								5 284	5 357	5 228	5 414	5 520	5 727	5 788	
Liikevaihdon kasvu, %	7,7	6,1	4,6	-15,5	3,8	9,6	1,6		1,4	-2,4	3,6	2,0	3,7	1,1	
Veronalaiset tulot/tulosajaja, €	19 105	20 549	21 002	20 955	21 925	22 877	23 580	24 268	24 846	24 906	25 208	25 551	26 238		
Teollisuuden viennin liikevaihto, milj. €	545	595	580	427	484	537	552	549	553	565	611	643	631	623	
3. TALOUDEN TASAPAINO *)															
Kuntien vuosikate €/asukas	138	200	263	351	400	180	196	220	340	265	410	507	166	153	
4. TYÖLLISYYS *)															
Työttömyysaste (Tilastokeskus, työvoimatutkimus)	11,5	8,7	7,9	9,6	7,9	7,7	9,1	10,8	9,7	9,6	10,1	11,2	8,6	6,8	7,8
Työpaikkojen määrä	60 173	60 809	60 173	58 311	58 726	58 765	57 814	56 488	55 715	53 879	54 270	54 040	54 058		
5. OSAAMINEN															
Tutkinnon suorittaneet yli 15 v, %		60,8	61,7	62,6	63,5	64,4	65,4	66,5	67,5	68,2	68,9	69,9	70,7	71,4	
Peruskoulun jälkeistä tutkintoa vaille olevat 25-29 v, lukumäärä		947	972	973	1 023	1 037	1 030	998	927	929	898	883	763	747	
Peruskoulun jälkeistä tutkintoa vaille olevat 25-29 v, %		14,6	15,0	14,5	14,9	14,9	15,0	14,6	13,8	13,9	13,6	13,5	12,3	12,4	
*) Kilpailukyyn, talouden tasapainon sekä työllisyyden luvut 1.1.2020 mukaisella alueajalla (sisältävät vielä Heinäveden ja Joroisten määrät)															
**) Yritysrekisterin vuositilaston muutosten takia v.2013 tiedot eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa															

Taulukko. Etelä-Savon muuttoliike ja väestön muutos, kilpailukyky, talouden tasapaino, työllisyys ja osaaminen kehitys vuosina 2006-2020. (Huom! Heinäveden ja Joroisten kunnat mukana tilastoluvuissa)

Etelä-Savon ELY-keskuksen mukaan suorien yritystukihankkeiden kysyntä (tukihankkeiden määrä ja rahallinen yhteisarvo) on ollut Etelä-Savossa erityisen suurta suhteessa olemassa oleviin rahoitusmahdollisuuksiin (tilanne tammikuun lopussa 2021). Kysynnän ennakoidaan jatkuvan edelleen lähitulevaisuudessa. Tarve yritysten kilpailukyyn parantamiselle ja kasvun aikaansaamiselle on ilmeinen ja Etelä-Savossa REACT-EU lisärahoitusta tullaan kohdentamaan merkittävässä määrin suoriin yritystukiin vuonna 2021.

Etelä-Savossa maaseutuohjelman yritysrahoituksen osalta siirtymäkauden käyttöön tulevan rahoituksen määrän arvio on noin 5 M€ / vuosi, yhteensä 10 M€ vuosina 2021 ja 2022. Mahdollisena esityksenä rahoituksesta puolet tultaneen kohdistamaan maaseudun yritysten rahoitukseen ja puolet maaseudun kehittämishankerahoitukseen. Lisäksi vuonna 2022 (kenties jo vuoden 2021 puolella) käytettäväksi maaseudun kehittämistoi-miin tulee maaseudun elvytysvaroja, joita voidaan käyttää mm. yritysrahoitukseen ja laajakaistainvestointeihin sekä kehittämishankkeisiin. Elvytysvarojen määrä on vielä auki, mutta merkittävä määrä joka tapauksessa (arvio rahoituksen määrästä noin 5 M€ kahdessa vuodessa).

4. Selviytymissuunnitelmaa täsmentävät toimenpidekokonaisuudet ja toimenpiteet 2021-2022

Seuraavassa esitellään Etelä-Savon alueen sidosryhmien esille nostamia selviytymis-suunnitelmaa täsmentäviä ja täydentäviä toimenpidekokonaisuuksia/toimenpiteitä, jotka on kerätty tammi-helmikuussa 2021 Etelä-Savon sidosryhmiltä webropol-kyselyn avulla, hanketoimijafoorumeilta, sähköpostitse ja toimijakohtaisilla teams-tapaamisilla.

4.1 Suorat yritystuet, elinkeinoelämän uusiutuminen ja kasvu Etelä-Savossa

- Suorat yritystuet: PK-yritysten tukemiseen ja uusiutumiseen kriisistä selviytymiseksi (REACT-EU, EAKR, Maaseuturahasto)
- Suorat yritystuet: PK-yritysten kehittämishankkeet, joissa tuetaan digitaaliseen ja vihreään siirtymään ja sitä tukevaan tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen ja uuden teknologian käyttöönottoon (REACT-EU, EAKR, Maaseuturahasto)
- Yrittäjien digitaalisuusosaamisen kehittäminen myös aloittavien yrittäjien osalta (REACT-EU, ESR, Maaseuturahasto)
- Kyberturvallisuusosaamisen kehittäminen yritysten alihankintaverkostoissa (yli-maakunnallinen yhteistyö)
- Yritysten muutoskyvyn ja kansainvälistymisen edistäminen (ml. toimialojen klustereiden kehittäminen) (REACT-EU, EAKR/ESR, Maaseuturahasto)
- Koronarahoitusta saaneiden yritysten tarpeet ja kehittäminen (REACT-EU, ESR, Maaseuturahasto)
- Yritysten toimintaympäristön häiriötilanteisiin varautuminen ja omistajavaihdoksien toteuttaminen Etelä-Savon alueella
- Etelä-Savon osaamis- ja yrittäjyyskosysteemien kehittäminen (ml. yrityspalveluverkoston kehittäminen, maakunnallinen verkostohanke) (REACT-EU, EAKR/ESR, Maaseuturahasto)
- Kiertotalous ja kehittyvien yritysten uudet liiketoimintamallit alustataloudessa (EAKR, Maaseuturahasto)
- Teollisuuden pilotointihankkeet (mm. puun jalostusasteen kasvattaminen, CO₂-sitominen savukaasuista)
- Kasvua ja kansainvälistymistä tukevien yritysinvestointien edistäminen Etelä-Savossa (EAKR, Maaseuturahasto)
- Digitaalisten alustojen hyödyntäminen yrittäjien verkostoitumisessa, logistiikan kehittämisessä sekä kysynnän ja tarjonnan kohtaamisessa
- Suomeen sijoittuvan yrittäjän kotoutuminen
- Alueellinen/maakunnallinen sote-yrittäjien liiketoiminnan kehittäminen
- Rakennustuote-toimialan vihreä kasvu

4.2 Digitaalisuuden laaja-alainen edistäminen

- Kansallisen digitointikeskuksen perustaminen ja elinkeinoyhteistyön kehittäminen (REACT-EU, ESR/EAKR)
- Etelä-Savon digitaalisen hubin (ESDIH) perustaminen ja elinkeinoelämäyhteistyön kehittäminen (REACT-EU, EAKR/ESR)
- Digitaalisten aineistojen laadun ja käytettävyyden parantaminen tekoälyavusteisesti (EAKR)
- Yritysten ohjelmistojen laadunvarmistuslaboratorion perustaminen

4.3 Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian painopisteet

Metsä:

- Teollisen puu- ja hybridirakentamisen sekä teknisen testauksen TKI-laboratorion perustaminen (EAKR)
- Etelä-Savon älykkään metsäklusterin kehittäminen (REACT-EU, ESR/EAKR)
- Logististen ratkaisujen kehittäminen alueellisen metsäenergian saatavuuden ja toimitusvarmuuden lisäämiseksi, jotta vielä jäljellä olevien fossiilisten polttoainesten käyttöä voidaan vähentää
- Ympäristösertifioinnin kehittäminen ja käyttöönotto puutuotealan yrityksissä sekä uudet tekniikat tuotannossa ja tuotekehityksessä – yli maakunnallinen hankemahdollisuus
- Digitaalinen koulutuspaketti lujuuslajittelun omaehtoiseen opiskeluun puutuotealan yritysten henkilöstölle – yli maakunnallinen hankemahdollisuus
- Metsäbiotalouden demonstraatioalustat ja tiedotuksen ekosysteemi; metsäbiotalouden näyteikkuna
- Uutta puuraaka-ainetietoa tuottaminen ja jalkauttaminen konsortiona
- Männyn sydänpuuta koskevan tiedonvälityksen erityistarve
- Hiiliviisas, kokonaiskestävä metsätalous (kokonaiskestävyyttä tukevien paikkatietotyökalujen, paikkatiedon sekä sähköisten oppimisympäristöjen kehittäminen)
- Biohiilen uudet käyttökohteet rakennusmateriaalina (EAKR)
- Puun pintahiiltoprosessin kehittäminen (EAKR)
- Palosuojauksen pitkäaikaiskestävyys (EAKR)
- Metsäsektorin nuorisoviestintä ja kouluyhteistyön kehittäminen

- Metsäomistajien ja pienten metsää hyödyntävien maaseutuyritysten kehittäminen (Maaseuturahasto)

Ruoka:

- Etelä-Savon älykkään ruokaklusterin kehittäminen (REACT-EU, ESR/EAKR)
- Julkiset hankinnat elintarvikkeissa ja hävikkiruuan vähentäminen (REACT-EU, ESR)
- Etelä-Savon resurssiviisaat ruokapalvelut (EAKR)
- Maatalouden ja pienten maaseutuyritysten kehittäminen (esim. matkailu) (Maaseuturahasto)

Vesi:

- Etelä-Savon älykkään vesiklusterin kehittäminen (REACT-EU, ESR/EAKR)
- EcoSairilan kehittämislustan ja teollisuusalueen kehittäminen: Vihreän siirtymän vauhdittaminen ja tki-infrastruktuurin vahvistaminen
- Vesistöjen puhtautta edistämässä uusin menetelmin (Waterplus)
- Maatalouden ja pienten maaseutuyritysten kehittäminen (esim. matkailu) (Maaseuturahasto)

4.4 Energia, vähähiiliset ja vihreät ratkaisut, uusiutuvat energialähteet

- Hiilineutraali Etelä-Savo
- Turpeen käytön korvaaminen uusiutuville energialähteillä Etelä-Savossa
- Päästöttömien energiantuotannon ratkaisujen soveltaminen/hyödyntäminen
- Alueellisten toimijoiden yhteistyön syventäminen TKI-ekosysteemyhteistyöllä uusia tuotteita, palveluita ja spin-offeja
- kotimaisen metsäenergian saatavuuden ja kilpailukyvyn kehittäminen: (korjuumenetelmät ja korjuuteknologia tuottavuuden lisääjänä, logistiikka, terminaalit, kausivaihtelu, kuljetusratkaisut, yrittäjä rakenne)
- vihreät ja vähähiiliset koulukampukset (selvitys)
- Kaukolämpöjärjestelmien kokonaisoptimoinnin, tai osakokonaisuuksien optimoinnin, kehittäminen (esim. älykkään skaalautuvan hybridialuelämpöratkaisujen kehittäminen ja tuotteistaminen vientituotteiksi)

4.5 Hyvä ympäristö ja Ihmisten hyvinvointi

- Kaupunki- ja kuntakeskusalueiden vetovoiman ja elinkeinoelämän kehittäminen sekä investoinnit

- Etelä-Savo monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi (EAKR, Maaseuturahasto)
- Pieksämäen seudun älykkään ja vähähiilisen liikkumisen kehittämishanke ja investointihanke
- Dataperusteiset hyvinvointipalvelut, vahvempaa hyvinvointia, asiakaslähtöisempiä hyvinvointipalvelu- ja tuoteperheitä (REACT-EU, ESR, Maaseuturahasto)
- Työyhteisöjen johtaminen, työhyvinvoinnin ja tuottavuuden mittarit kehittämisen tukena, esim. etätyö (REACT-EU, ESR)
- Terveystieteiden henkilöstön osaamisen vahvistaminen (REACT-EU, ESR)
- Elintapaohjauksen kehittäminen etä- ja digiratkaisujen avulla (REACT-EU, ESR, Maaseuturahasto)
- E-urheilun ja valmennusosaamisen kehittäminen (ESR/EAKR)
- Arjen kiertotalous (ESR, Maaseuturahasto)
- Tekstiilikierrätys
- Lentokenttä tapahtumapaikkana ja liiketoiminta-alustana

4.6 Matkailu

- Ruokamatkailu (REACT-EU, EAKR, Maaseuturahasto)
- Tapahtuma- ja kulttuuritoimialan kehittäminen Etelä-Savossa (EAKR, Maaseuturahasto)
- Saimaa Unescon maailmanperintökohteeksi
- Vesistö- ja luontomatkausten sekä luonnontuotteiden kehittäminen (EAKR, Maaseuturahasto)

4.7 Hyvä fyysinen ja digitaalinen saavutettavuus

- Etelä-Savon tavoitteellinen tietoliikenneverkko toteuttaminen laaditun selvityksen perusteella (EAKR, Maaseuturahasto)
- Matkailutuotteiden ja -kohteiden saavutettavuuden parantaminen (EAKR)
- Savon radan henkilöliikenteen nopeuttaminen ja peruskorjaus
- Vt 5 Hietanen-Pitkäjärvi, Mikkeli
- Vt 14 Parikkala – Juva tieosuuden parantaminen ja nopeuttaminen
- Etelä-Savon yksityistiet hoitoon (tiekuntien aktivointi, palvelut ja sähköinen hallinnointi)

4.8 Mikkelin kaupungin ekosysteemisopimus

Mikkelin kaupunki on allekirjoittanut Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen. Innovaatiosopimus perustuu Sanna Marinin hallitusohjelman linjaukseen, jonka mukaan yliopistokaupunkien kanssa luodaan erilliset sopimukset julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi. Ekosysteemisopimukset ovat osa hallituksen toimia, joilla Suomesta halutaan luoda vuoteen 2030 mennessä maailman toimivin kokeilu- ja innovaatioympäristö. Yliopistokaupunkien lisäksi sopimukset tehdään nyt ensi kertaa myös yliopistokeskuskaupunkien kanssa. Nyt allekirjoitettu sopimus on voimassa 31.12.2027 asti.

Mikkelin sopimuksen valmisteluun paikallisesti on osallistunut suuri joukko toimijoita. Kaupungin ja kaupungin kehitysyhtiön lisäksi valmisteluun ovat osallistuneet Mikkelin yliopistokeskus, LUT-yliopisto ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu sekä Etelä-Savon maakuntaliitto ja Etelä-Savon ELY.

Sopimuksien tarkoituksena on tukea kaupunkien roolia elinkeinoelämän, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteistyön vahvistamisen alustana, yksittäisten hankkeiden kehitys- ja kokeiluympäristönä, innovaatiokeskittymänä, jotka pystyvät houkuttelemaan kansainvälisiä investointeja ja osajia Suomeen, edelläkävijöinä digitaalisten sekä vähähii- listen ja resurssitehokkaiden yhdyskuntien rakentamisessa tarjoten elinkeinoelämälle uusia liiketoimintamahdollisuuksia, edelläkävijämarkkinoina sekä temaattisten verkostojen vetäjinä.

Sopimusten sisällöt perustuvat ensisijaisesti kaupunkiseudulla tehtyyn, kaupungin yhteistyössä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän kanssa tekemään innovaatiovetoisen kasvun strategiaan. Toisaalta valtio tavoittelee tehtävillä sopimuksilla kansallisia linjauksia tukevia alueellisia innovaatioekosysteemejä, jotka luovat uutta paikallista kehitysdynamiikkaa ja kansainvälisesti merkittäviä uusia kasvuavauksia sekä toteuttavat osaltaan hallituksen kestäväen kasvun strategiaa.

EcoSairila ekosysteemisopimuksen keskiössä

Mikkelin ekosysteemisopimukseen kirjattu strateginen painopiste vuosille 2020–2027 on ”Yhdyskuntavesien kiertotalous”. Painopiste on määritelty niin, että se mahdollisimman hyvin tukee kaupungin strategisen kehittämisalustan, EcoSairilan tavoitteita. Ekosysteemisopimus mahdollistaa uuden jätevedenpuhdistamon yhteyteen rakentuvan Sinisen biotalouden osaamiskeskuksen, Blue Economy Mikkelin (BEM) koordinoitua, palveluiden kehittämistä ja markkinointia pitkäjänteisesti. Kokonaisuutena ekosysteemisopimus tuo EcoSairilalle ja BEM-osaamiskeskukselle valtakunnallista statusta ja uskottavuutta.

Sopimuksen mukaisen toiminnan rahoitus sovitaan Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa erikseen. Vuotuiseksi summaksi on arvioitu noin 250.000 euroa, josta valtion osuus on 60 prosenttia ja Mikkelin kaupungin ja Mikkelin seudun osuus yhteensä 40 prosenttia.

**Etelä-Savon
maakuntaliitto**